

November 2005

Videregående uddannelser i verdensklasse

- vision og strategi

Regeringens debatoplæg til møde i Globaliseringsrådet

10.-11. november 2005

Strategi for videregående uddannelser i verdensklasse

De videregående uddannelser har afgørende betydning for Danmarks konkurrencekraft, vækst og velstand. Højtuddannet arbejdskraft er et vigtigt fundament for værdiskabelsen i samfundet.

Den teknologiske udvikling og globaliseringen har øget efterspørgslen efter højtuddannede, både i den offentlige og den private sektor. Denne udvikling vil med stor sikkerhed fortsætte.

Regeringen har derfor sat ambitiøse mål for de videregående uddannelser:

- Mindst 50 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse i 2015.
- Kvaliteten af de videregående uddannelser skal kunne måle sig med de bedste i verden.
- De videregående uddannelser skal have et indhold, som dækker samfundets behov for højtuddannede. Flere unge skal tage en uddannelse inden for teknik, natur og sundhed.
- De videregående uddannelser skal have fokus på talenterne. De dygtigste studerende skal udfordres, så de kommer på niveau med de dygtigste i udlandet.

Det er mål, der kræver store forandringer. De danske videregående uddannelser har flere kvaliteter: Vi har mange velfungerende skoler, seminarier og universiteter. Vi har engagerede studerende og dygtige lærere og forskere. Men der er også en række svage punkter, som skal rettes op, når vi skal nå målet om uddannelser i verdensklasse.

For få unge starter på en videregående uddannelse, og for mange falder fra. De gymnasiale uddannelser er ikke gode nok til at motivere og ruste de unge til at læse videre. De unge kan have svært ved at gennemskue, hvilken uddannelse de skal vælge, fordi der ikke er sammenlignelig information om uddannelsernes kvalitet og jobmuligheder. For få unge vælger uddannelser inden for teknik, natur og sundhed.

Institutionsstrukturen for de korte og mellemlange videregående uddannelser er ikke tidssvarende. Der er for mange små institutioner. Det gør det svært at leve op til fremtidens krav om bedre uddannelser og om nye uddannelser på tværs af fagområder.

Uddannelsernes kvalitet varierer for meget. Der foregår ikke en systematisk sikring af de enkelte uddannelsers kvalitet. Ikke alle lærere er gode til at undervise, og undervisningen er ikke altid baseret på den nyeste viden. Alt for mange nyuddannede har svært ved at finde beskæftigelse. Og de dygtigste studerende får ikke systematisk tilbudt muligheder for at udvikle sig til det højeste internationale niveau.

Udbuddet af uddannelser har ikke den dynamik, der skal til for at dække nye behov på arbejdsmarkedet. I de korte og mellemlange videregående uddannelser spiller teori og praktik ikke tilstrækkeligt sammen.

Regeringens strategi tager udgangspunkt i disse svagheder, som Globaliseringsrådet også satte fokus på i foråret 2005.

Strategien har 10 centrale indsatsområder:

1. De unge skal være klar til at læse videre, og det store frafald skal ned
2. Færre og stærkere uddannelsesmiljøer skal give de korte og mellemlange uddannelser et løft
3. Alle uddannelser skal vurderes efter internationale standarder
4. Alle lærere skal have gode kompetencer til at undervise
5. Eliteuddannelser skal udfordre de dygtigste studerende
6. De unge skal kunne se uddannelsernes kvalitet og jobmuligheder
7. Flere skal tage en uddannelse inden for teknik, natur eller sundhed
8. Der skal udvikles nye uddannelser til nye behov
9. De korte videregående uddannelser skal målrettes arbejdsmarkedets behov og passe til erhvervsuddannelserne
10. Studerende på de mellemlange videregående uddannelser skal have bedre praktik

Strategien skal sikre uddannelser i verdensklasse.

Flere unge skal starte på og gennemføre en videregående uddannelse. Det kræver, at de gymnasiale uddannelser motiverer de unge og giver dem tilstrækkelige faglige forudsætninger. At vejledning og brobygning bliver bedre. Og at institutionerne skal forpligtes til at nedbringe det store frafald, bl.a. ved at tage samtaler med unge, som er ved at falde fra, og ved bedre vejledning og mentorordninger.

Uddannelsesinstitutionerne skal være stærkere. De mellemlange videregående uddannelser skal samles i færre og stærkere uddannelsesmiljøer, som har den nødvendige faglige tyngde og ledelsesmæssige kapacitet til at udvikle og fremtidssikre uddannelserne.

På alle videregående uddannelser skal kvaliteten være på højt internationalt niveau, og uddannelserne skal kunne bruges på arbejdsmarkedet. Derfor skal alle uddannelser løbende vurderes efter internationale standarder. Kun uddannelser, der lever op til de fastsatte krav, kan få offentligt tilskud. Der skal stilles klare krav til lærernes pædagogiske kompetencer. Undervisningen skal være baseret på den nyeste viden. Og de dygtigste studerende skal have mulighed for at følge eliteuddannelser, som man fx kender det fra USA og Storbritannien, så de kommer på niveau med de dygtigste i udlandet.

De unge skal have sammenlignelig information om uddannelsernes kvalitet og jobmuligheder, så de kan træffe et kvalificeret studievalg. Interessen for at tage en uddannelse inden for teknik, natur og sundhed skal stimuleres. Og universiteterne skal styrke karrierevejledningen.

De videregående uddannelser skal være dynamiske og udbyde uddannelser, som løbende ændrer sig i lyset af ændrede behov på arbejdsmarkedet og i samfundet. Der skal hurtigt kunne oprettes nye uddannelser, når behovet er der. På de korte og mellemlange uddannelser skal praktikken gøres bedre, så uddannelserne målrettes arbejdsmarkedet.

Dette debatoplæg præsenterer en samlet strategi for videregående uddannelser i verdensklasse. Fokus er på andelen af unge, som gennemfører en videregående uddannelse, og på uddannelsernes kvalitet og relevans for arbejdsmarkedet.

En række vigtige temaer, som vedrører de videregående uddannelser, vil blive drøftet på senere møder i Globaliseringsrådet og er derfor ikke behandlet her. Det drejer sig om internationaliseringen af de videregående uddannelser, de gymnasiale uddannelser, lavere alder ved studieafslutning, sammenhængen med forskningen og universiteternes rammevilkår.

I Danmark er de videregående uddannelser delt i tre niveauer, jf. faktaboksen bagest i debatoplægget:

- De korte erhvervsakademiuddannelser
- De mellemlange professionsbacheloruddannelser
- Universiteternes akademiske bachelor- og kandidatuddannelser.

De tre niveauer har hver deres særlige funktion og berettigelse. De dækker forskellige behov på arbejdsmarkedet og giver de unge brede valgmuligheder ud fra ønsker, interesse og faglige forudsætninger. Regeringens strategi bygger derfor videre på den nuværende tredeling.

1. De unge skal være klar til at læse videre, og det store frafald skal ned

Det er regeringens mål, at mindst 50 pct. af en ungdomsårgang i 2015 gennemfører en videregående uddannelse. I dag gennemfører 45 pct. Hermed ligger Danmark langt bagefter lande som Finland, Norge og Korea.

53 pct. af en ungdomsårgang starter på en videregående uddannelse, men kun 4 ud af 5 fuldfører. Udfordringen er altså tosidet: Flere skal starte på en videregående uddannelse og flere skal gennemføre.

Der er behov for en bred indsats, hvor både ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser påtager sig et ansvar. De gymnasiale uddannelser har et ansvar for, at de unge er fagligt rustede og motiverede til at læse videre. På de videregående uddannelser skal undervisningsform, vejledning og mentorordninger lette overgangen fra de gymnasiale uddannelser. Og studerende, der er ved at falde fra, skal hurtigt hjælpes tilbage til en uddannelse.

For få starter på en videregående uddannelse

Langt de fleste studerende på de videregående uddannelser har en studentereksamen. Men der er mange studenter, der ikke læser videre. Fra de almene gymnasier fortsætter hver fjerde ikke på en videregående uddannelse. Fra erhvervsgymnasierne er det 4 ud af 10, som ikke læser videre. De studieforberedende uddannelser motiverer og vejleder altså ikke de unge godt nok til videre studier. De faglige forudsætninger er heller ikke altid tilstrækkelige.

Fra erhvervsuddannelserne er det hver tyvende, der fortsætter på en kort videregående uddannelse. Størstedelen af de studerende på de korte videregående uddannelser har en gymnasial baggrund. Dermed fungerer de korte videregående uddannelser ikke som den overbygning på erhvervsuddannelserne, de også var tænkt som.

For mange falder fra

Mange, der starter på en videregående uddannelse, falder fra igen. Det gælder især på de korte videregående uddannelser og på de akademiske bacheloruddannelser, hvor frafaldsprocenterne er på 30-35 pct. For professionsbachelorerne, de øvrige mellemlange videregående uddannelser og kandidatuddannelserne ligger frafaldet på 20-25 pct. Visse universitetsuddannelser – fx teologi og datalogi – har et frafald på over 70 pct.

Henved 80 pct. af dem, der afbryder en universitetsuddannelse, starter på en anden videregående uddannelse. Men kun under halvdelen af disse studerende består den anden påbegyndte videregående uddannelse. På tredje og fjerde uddannelse falder succesraten yderligere.

Frafald skyldes ofte forhold som studiets faglige indhold, tilrettelæggelse af undervisningen, lærerne og det sociale miljø. En årsag er også, at vej-

ledningen - både før man starter, og når man er i gang - ikke er god nok. Der er store forskelle på vejledningsindsatsen. Mange vejledere er ikke godt nok uddannet. Og de studerende bliver ikke hjulpet i gang med en ny uddannelse, hvis de først er faldet fra.

Manglende meritoverførsel kan også være en årsag til, at mange opgiver at gennemføre en videregående uddannelse. Dette gælder især på de korte videregående uddannelser, hvor 40 pct. af de unge, der afbryder uddannelsen, dropper helt ud af uddannelsessystemet.

Indvandrere og efterkommere udgør en særlig udfordring. Andelen af indvandrere, der tager en mellemlang eller lang videregående uddannelse, er væsentlig mindre end for den øvrige befolkning.

Flere skal starte og færre falde fra

Ungdomsuddannelserne skal påtage sig et ansvar for, at de unge får tilstrækkelige faglige forudsætninger, motivation og vejledning

- **Dialog og samarbejde om de studerendes faglige forudsætninger:** Ungdomsuddannelsesinstitutionerne skal sikre, at de unge har tilstrækkelige faglige forudsætninger, og der skal være en løbende dialog og samarbejde med de videregående uddannelsesinstitutioner herom.
- **De gymnasiale uddannelser skal uddanne til videre uddannelse:** Det skal være et grundlæggende element i undervisningen i de gymnasiale uddannelser, at disse uddannelser uddanner til videreuddannelse, og ikke er et slutmål i sig selv.
- **Erhvervsuddannelserne skal være en vej til videre uddannelse:** Erhvervsuddannelserne skal være en tydelig adgangsvej til de videregående uddannelser. Der skal skabes sammenhæng mellem de kompetencer, som opnås i erhvervsuddannelserne og de krav, der stilles ved indgangen til de relevante videregående uddannelser, så flere med en erhvervsuddannelse kan gennemføre en videregående uddannelse.
- **Bedre vejledning:** Ungdomsuddannelsesinstitutionerne skal sammen med Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalgcentrene motivere og vejlede de unge til at træffe de rette valg. Vejledningen skal forbedres og målrettes, bl.a. ved brug af uddannelsesplaner. Unge, der har afsluttet en studieforbereende ungdomsuddannelse, men ikke påbegyndt en videregående uddannelse, skal have tilbud om vejledningssamtale. Der skal sættes ind med en særskilt indsats med opfølgende vejledning for visse grupper af indvandrere og efterkommere.
- **Gymnasieelever i ”studiepraktik”:** Der skal etableres en mere veludviklet brobygning mellem ungdomsuddannelser og de videregående uddannelsesinstitutioner. Det skal være muligt for elever især i de gymnasiale uddannelser at stifte bekendtskab med en konkret videregående uddannelse i fx en uge.

De videregående uddannelsesinstitutioner skal sikre attraktive uddannelses tilbud og effektiv inklusion og fastholdelse af de unge

- **Nye fagpakker:** Der skal sikres en løbende fornyelse af uddannelsesudbuddet på de videregående uddannelser, herunder nye sammensætninger af fagpakker.
- **KVU som overbygning på erhvervsuddannelserne:** De korte videregående uddannelser skal gøres mere attraktive og relevante for arbejdsmarkedet, som en naturlig overbygning til erhvervsuddannelserne. Indgangsniveauet til de korte videregående uddannelser skal passe til de relevante erhvervsuddannelser.
- **Undervisningens form skal i starten ligne de gymnasiale uddannelser mere:** Der skal være en tættere sammenhæng mellem studie- og undervisningsform på ungdomsuddannelsen og det første år på den videregående uddannelse.
- **Ny semesterstruktur:** Uddannelserne skal tilrettelægges, så hvert semester er mere overskueligt for den studerende. Der skal være tættere sammenhæng mellem undervisning og eksamen.
- **Mentorordninger:** Mentorordninger – hvor ældre studerende deltager i vejledningsindsatsen og følger de unge i starten på en videregående uddannelse - skal udbredes. Ældre studerende med indvandrerbaggrund skal medvirke til vejledning og fremstå som ”det gode eksempel” i forhold til indvandrere og efterkommere.
- **Fastholdelse ind i udviklingskontrakter:** Institutionerne skal via udviklingskontrakter og økonomisk tilskyndelse forpligtes til at fastholde studerende. Kontrakterne skal indeholde målbare indikatorer.
- **Samtaler med unge, der er ved at falde fra:** Alle uddannelsesinstitutioner skal forpligtes til at etablere ordninger, der sikrer, at der så hurtigt som muligt tages en ”udviklingssamtale” med de unge, som er faldet fra, eller som risikerer at falder fra, for at få dem tilbage i uddannelse.
- **Professionel vejledning:** Vejledningsindsatsen skal måles på specifikke kvantitative krav for gennemførelse og udslusning til beskæftigelse eller anden uddannelse. Der skal sikres en øget professionalisme hos vejlederne og øget brug af benchmarking og kvalitetssikring.
- **Lettere meritoverførelse:** Det skal være lettere at overføre relevant merit mellem uddannelserne, så den unge ikke skal begynde helt forfra. Det vil give bedre motivation til at gennemføre en videregående uddannelse.

2. Færre og stærkere uddannelsesmiljøer skal give de korte og mellemlange uddannelser et løft

De korte og mellemlange videregående uddannelser (KVU og MVU) er i dag spredt på et stort antal institutioner, hvoraf mange er meget små.

Der er behov for at udvikle stærke institutioner med faglig bredde og høj kvalitet og med ledelsesmæssig og økonomisk styrke til at reagere på ændringer i samfundets behov.

Derfor skal de nuværende 22 Centre for Videregående Uddannelser samles i færre og stærkere enheder - *højskoler for videregående uddannelser*. De nye højskoler skal udbyde uddannelser på flere faglige områder og have en enstrengt ledelsesstruktur. Det vil skabe det nødvendige grundlag for at etablere stærke faglige miljøer til gavn for de enkelte uddannelser.

Samtidig er der behov for at samle KVU-uddannelserne, så de får en størrelse, som sikrer bedre kvalitet i uddannelserne.

Danske MVU-institutioner er små og dækker kun få fagområder

MVU udbydes i dag på 80 seminarier, sygeplejeskoler, ingeniørhøjskoler mv., hvoraf omkring 60 indgår i 22 Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er). Selv om der i de seneste år er blevet færre institutioner, er de faglige miljøer fortsat små.

Hovedparten af de studerende på MVU læser til lærer eller pædagog. Læreruddannelsen og pædagoguddannelsen udbydes på 18 henholdsvis 32 uddannelsessteder, hvoraf langt de fleste indgår i et CVU. Det mindste lærerseminarium har et årligt optag på 107 studerende og tilbyder som udgangspunkt alle 18 linjefag.

Det lave antal studerende på mange seminarier betyder, at de faglige miljøer er spinkle. Fx har de to lærerseminarier på Fyn tilsammen én lærer, der underviser i tysk.

Små og smalle faglige miljøer har vanskeligt ved at sikre et relevant og fleksibelt uddannelsesudbud af høj kvalitet. De små miljøer svækker mulighederne for at sikre den nødvendige faglige specialisering og udvikle nye uddannelser på tværs af fagområder.

De mellemlange videregående uddannelser står over for nye udfordringer, som vil kræve større og stærkere institutioner:

- Omstillingen på arbejdsmarkedet giver behov for et fleksibelt udbud af uddannelser til at dække nye behov. De enkelte uddannelsesinstitutioner skal derfor have faglige miljøer, som er brede og stærke nok til at udvikle og udbyde uddannelser, der går på tværs af de eksisterende fag- og erhvervsområder.

- En reform af læreruddannelsen og af pædagoguddannelsen skal øge specialiseringen af lærere og pædagoger og styrke fagligheden i læreruddannelsen, jf. regeringens debatoplæg ”Verdens bedste folkeskole” (august 2005).

Sammenholdt med andre lande er de danske institutioner med mellem-lange videregående uddannelser små og dækker kun få fagområder. I Danmark er der i gennemsnit omkring 2.500 studerende pr. institution. Den mindste har knap 178 studerende og den største omkring 5.800. 26 uddannelsessteder har mindre end 300 studerende. I Finland er gennemsnitsstørrelsen ca. 4.400 studerende pr. institution. Den mindste har ca. 1.300 studerende og den største ca. 8.000. I Holland er gennemsnittet ca. 7.400 studerende og den mindste og største institution har hhv. 1.500 og 30.000 studerende.

Blandt andet Finland, Tyskland og Holland har i de senere år gennemført reformer af deres institutionsstruktur. Resultaterne har været højere kvalitet, større faglig bredde, langt bredere udbud af uddannelser og en mere effektiv organisation.

CVU’ernes nuværende opbygning betyder, at der ikke er en entydig ledelse for én samlet institution. De 5 såkaldte ”betingede” CVU’er er mindre forpligtende samarbejder. De fleste CVU’er har to bestyrelsesniveauer. Et niveau med det overordnede ansvar for CVU’et og et decentralt niveau, som har et selvstændigt ansvar for de enkelte grunduddannelser og uddannelsessteder. Det giver en uklar ansvars- og rollefordeling, hvor ingen reelt har et samlet ansvar. Bestyrelserne med op til 15 medlemmer er for store til at sikre en effektiv beslutningsproces og en klar ansvarsfølelse hos bestyrelsens medlemmer.

For mange og små erhvervsskoler med KVU

KVU udbydes på mere end 40 erhvervsskoler, som indgår i 15 regionale samarbejder – såkaldte erhvervsakademier. Over halvdelen af erhvervsskolerne optager mindre end 100 nye studerende årligt fordelt på flere uddannelser. En enkelt skole er helt nede på 4 studerende, og en håndfuld skoler optager kun 30-40 studerende. Nogle skoler er så små, at elever fra forskellige retninger bliver undervist på samme hold. Og mange institutioner har ikke studerende nok til at kunne gennemføre en hensigtsmæssig tidlig specialisering og differentieret undervisning.

Stærke uddannelsesinstitutioner med store, flerfaglige og moderne campuser

Stærke, flerfaglige højskoler for videregående uddannelser

- De nuværende 22 CVU'er med mellemlange videregående uddannelser skal samles til 6-8 flerfaglige regionalt baserede højskoler for videregående uddannelser med fagligt stærke og moderne campuser med flere uddannelser. Alle højskoler for videregående uddannelser skal på sigt også udbyde både merkantile og tekniske videregående uddannelser. Alle MVU-institutioner – herunder også de institutioner, som i dag ikke deltager i et CVU - inddrages i de nye højskoler for videregående uddannelser.
- Opgaverne for de nye højskoler for videregående uddannelser skal styres gennem udviklingskontrakter.
- Der skal etableres en énstrengt ledelsesstruktur på de nye institutioner. Bestyrelse og leder skal have det fulde ansvar og kompetence for alle uddannelserne og øvrige forhold på institutionerne.
- Bestyrelsernes størrelse skal reduceres fra de nuværende 11-15 medlemmer af CVU'ernes bestyrelser til 6-10 stemmeberettigede medlemmer. Bestyrelserne skal sammensættes ud fra personlige kompetenceprofiler, der svarer til institutionernes profil.

Samling af KVU på færre skoler

- Udbud af KVU skal samles på færre, store erhvervsskoler (erhvervsakademier), der har en forpligtelse til at sikre et regionalt dækkende udbud gennem et samarbejde med lokale erhvervsskoler. Der vil blive stillet krav om minimumsoptag og kvalitetssikring i forbindelse med det decentrale udbud.

3. Alle uddannelser skal vurderes efter internationale standarder

Videregående uddannelser i verdensklasse forudsætter systematisk kvalitetssikring. Kvaliteten skal være i top, og indholdet skal svare til samfundets behov.

I dag lever universiteternes sikring af kvalitet ikke op til internationale standarder. På de korte og de mellemlange videregående uddannelser er der slet ikke krav om systematisk evaluering.

Der er derfor behov for at styrke kvalitetssikringen på de videregående uddannelser. Der skal indføres et akkrediteringssystem, efter internationalt forbillede. Alle uddannelser skal løbende vurderes af et uafhængigt organ og efter internationale standarder. Kun uddannelser, som opnår en akkreditering kan modtage offentligt tilskud.

Universiteterne kvalitetssikrer ikke efter internationale standarder

I dag lever universiteternes kvalitetssikring ikke op til internationale standarder. Der er store variationer i kvaliteten på tværs af uddannelser og universiteter, og en række institutter er meget små. Kvaliteten afspejles blandt andet i frafald og for dårlige jobmuligheder. Der foregår ikke en systematisk dialog med aftagerne om behovene på arbejdsmarkedet.

I dag er evalueringer omdrejningspunktet i kvalitetssikringen af de danske universitetsuddannelser. Men mange danske universitetsuddannelser er ikke blevet evalueret inden for de seneste 10 år. Og der er ikke konsekvent blevet fulgt op på negative evalueringer. Universiteternes tyskuddannelser blev fx evalueret i 1995 og 2003. Men i 2003 var der kun fulgt op på omkring en tredjedel af anbefalingerne fra 1995.

I en række OECD-lande, fx USA, Tyskland og Holland, anvendes, i stedet for evalueringer, et akkrediteringssystem til at sikre uddannelsernes kvalitet og samfundsrelevans. Det betyder, at uddannelserne vurderes ud fra forud fastsatte kriterier, som leder frem til en formel konklusion om, hvorvidt uddannelserne opfylder kriterierne eller ej. Akkrediteringssystemer kan dermed også give de uddannelsessøgende sikkerhed for, at uddannelserne lever op til de fastsatte krav. Det kan gøre danske uddannelser mere attraktive på det globale uddannelsesmarked.

Med universitetsreformens indførelse af bestyrelser og styrket ledelse har danske universiteter fået etableret rammerne for uddannelsesakkreditering. Reformen har således medført, at der ikke er behov for akkreditering af universiteterne som institutioner. Behovet for en kvalitetssikring af uddannelserne ved akkreditering er derimod tydeligt.

Mange studerende falder fra eller har svært ved efterfølgende at finde beskæftigelse. På en række humanistiske og naturvidenskabelige uddannelser gennemfører helt op til halvdelen af de studerende aldrig uddan-

nelsen. Og mere end en tredjedel af alle nyuddannede humanister har ikke fundet arbejde efter et år. Det samme gælder knap en fjerdedel af nyuddannede biologer og geografer. Også inden for samme uddannelse er der forskel på, hvordan de færdiguddannede på de forskellige universiteter efterfølgende klarer sig på arbejdsmarkedet.

Nogle uddannelser er for små

Mange uddannelser har et meget lille antal studerende. Derfor er uddannelses- og forskningsmiljøerne for små. På 12 af de humanistiske uddannelser optages færre end 10 studerende årligt. Og nogle humanistiske uddannelser med lave optag udbydes på flere institutioner. Det gælder fx portugisisk/brasiliansk, hvor 14 studerende blev optaget på Københavns Universitet, og 5 blev optaget på Aarhus Universitet i 2005.

Censorsystemet bidrager ikke til kvalitetssikring

Censorsystemet lever ikke op til målsætningerne om at sikre ensartede bedømmelser og bidrage til bedre kvalitet i uddannelserne. I mange tilfælde vælges ekstern censor i praksis af eksaminatoren, og mange eksterne censorer fungerer kun ved ét institut. Det udhuler uafhængigheden. Og mange censorer supplerer ikke censuren med de efterfølgende indberetninger, som skal bidrage til institutternes arbejde for bedre kvalitet.

Ingen systematisk dialog med aftagere

I de seneste år har nogle universiteter oprettet aftagerpaneler, som bl.a. kan bidrage til at videreudvikle uddannelserne i lyset af nye behov på arbejdsmarkedet. Det er imidlertid ikke alle universiteter, som sikrer, at der sker en sådan systematisk dialog med aftagerne.

Ingen krav om systematisk kvalitetssikring på KVU og MVU

I dag er der ikke krav om systematisk evaluering af uddannelserne på de korte og mellemlange videregående uddannelser. Ud af de 15 KVU-uddannelser, der blev oprettet i 2000, er kun en enkelt uddannelse evalueret. I perioden 2004-2008 vil Undervisningsministeriet akkreditere alle danske professionsbacheloruddannelser, så de vurderes i forhold til eksterne og foruddefinerede kriterier for kvalitet.

Systematisk sikring af de videregående uddannelsers kvalitet og relevans for samfundet

Akkreditering efter internationale standarder

- **Uafhængigt akkrediteringsorgan skal vurdere alle universitetsuddannelser:** Alle universitetsuddannelser – eksisterende og nye – skal vurderes af et eksternt akkrediteringsorgan. Akkrediteringsorganet skal leve op til internationale anerkendte standarder og involvere udenlandske eksperter i vurderingen af uddannelserne. Kriterierne for akkreditering skal sikre, at uddannelserne lever op til høje internationale standarder. Kriterierne fastsættes af Videnskabsministeriet. Den nuværende ministerielle godkendelse af uddannelserne afskaffes, dog vil der fortsat være en central ministeriel godkendelse af de få autorisationsuddannelser, herunder fx lægeuddannelsen. Kun uddannelser, der akkrediteres, kan få statsligt tilskud.

- **Uafhængigt akkrediteringsorgan skal vurdere alle KVU- og MVU-uddannelser:** Når de nye højskoler for videregående uddannelser er på plads, og når KVU er blevet samlet (se afsnit 2), skal alle KVU- og MVU-uddannelser – eksisterende og nye - akkrediteres af det akkrediteringsorgan, der også akkrediterer universitetsuddannelser. Akkrediteringskriterierne fastsættes af Undervisningsministeriet. Kun uddannelser, der akkrediteres, kan få statsligt tilskud.
- **Uafhængigt akkrediteringsorgan skal vurdere alle kunstneriske uddannelser:** Eksisterende og nye videregående kunstneriske uddannelser under Kulturministeriet skal ligeledes akkrediteres af et uafhængigt akkrediteringsorgan. Kriterierne fastsættes af Kulturministeriet. Ministeriet vil fortsat godkende nye uddannelserne. Kun uddannelser, der akkrediteres, kan få statsligt tilskud.
- **Eksisterende uddannelser skal akkrediteres løbende:** De eksisterende uddannelser skal akkrediteres inden for en kortere årrække. Uddannelser, der ikke lever op til kriterierne, skal fratages offentligt tilskud. Akkreditering skal foretages løbende – fx hvert femte år – for at sikre systematisk kvalitetssikring.

Styrkelse af universiteternes censursystem

- **Landsdækkende censorkorps:** Der skal oprettes landsdækkende censorkorps på alle uddannelsesområder. Censorkorpset skal sikre troværdige eksamensbeviser, ved at der gives ens karakter for samme eksamenspræstation overalt i landet.
- **Censorerne skal påpege kvalitetsproblemer:** Censorerne skal identificere og synliggøre forskelle i karaktergennemsnit, og universiteter skal rette op på misforholdene. Censorkorpset skal bruges i universiteternes kvalitetsarbejde.
- **Fuld offentlighed om censorernes vurderinger:** Censorformandskabets rapport og universiteternes opfølgning skal offentliggøres på universiteternes og censorformændenes hjemmeside.

Samlet udbud af små humanistiske uddannelser

- Udbuddet af små humanistiske uddannelser skal samles.

Systematisk dialog med aftagerne

- Alle universiteter skal sikre systematisk dialog med aftagerne, blandt andet ved etablering af aftagerpaneler.

4. Alle lærere skal have gode kompetencer til at undervise

Verdens bedste uddannelser kræver verdens bedste undervisere. Lærernes pædagogiske kompetencer har stor betydning for både det faglige niveau, motivationen og fastholdelsen af de studerende.

På universiteterne er pædagogik og undervisningsformer ikke tilfredsstillende alle steder. Der er behov for at sætte fokus på god undervisning.

Undervisningskompetencer skal være et krav, når der ansættes nye lærere. Den pædagogisk efteruddannelse af nuværende lærere skal styrkes. God undervisning skal ligesom god forskning belønnes med højere løn. I det første studieår skal der være krav om, at de studerende deltager aktivt i undervisningen. De studerendes evalueringer af undervisningen skal bruges til at gøre den bedre. Og undervisningsformerne skal være mere engagerende.

På de korte og mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner har lærerne fokus på undervisningen. Til gengæld er undervisningen ikke altid baseret på den nyeste viden.

For ringe vægt på pædagogik på universiteterne

Efter- og videreuddannelsen og pædagogiske og didaktiske kurser til underviserne er ikke tilstrækkelige i dag. De pædagogiske enheder ved universiteterne anvendes ikke tilstrækkeligt effektivt til at udvikle god undervisning. Undervisningskompetencer vejer for lidt i forbindelse med ansættelser. Der stilles heller ikke krav til universiteterne om, at undervisningsevaluering skal være sammenlignelig og systematisk. Det gør det svært at sætte fokus på problemer i undervisningen.

De studerende inddrages ikke nok i undervisningen. For mange nye studerende er overgangen til en universitetsuddannelse svær, og de bliver ikke med det samme klar over kravene på uddannelsen.

I Danmark forskes der meget i pædagogik og undervisningsmetoder. Men forskningen er for snæver og har sjældent relevans for de videregående uddannelser, og de nyeste internationale forskningsresultater anvendes for lidt.

Undervisningen er ikke altid baseret på nyeste viden

På de korte og mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner har lærerne fokus på undervisningen. Men også her er der behov for at sikre et højt pædagogisk niveau.

Desuden er det ikke alle lærere, der holder sig ajour med den faglige udvikling. Undervisernes viden om den seneste teknologiske udvikling, arbejdsorganisering og kompetencekrav på arbejdsmarkedet er ikke altid ajourført.

På nogle områder findes der ny viden på universiteter og sektorforskningsinstitutioner, som kan anvendes direkte. På andre områder er der behov for mere bearbejdning og udvikling, før den forskningsbaserede viden kan anvendes i praksis. Endelig er der områder, hvor eksisterende forskningsbaseret viden er meget begrænset. Institutionerne er i dag forpligtede til at inddrage den seneste forskningsviden i undervisningen og i deres udviklingsarbejde i forhold til professionerne. Men der er ikke et systematisk samarbejde mellem professionerne, forskningsinstitutionerne og uddannelsesinstitutionerne.

Lærerne skal være dygtige undervisere

Universiteterne - øget fokus på pædagogik

- **Bedre uddannelse af undervisere:** Ph.D.-ere skal gennemføre et kursus med eksamen i pædagogik og undervisningsteknik. Adjunkter skal sikres bedre vejledning i forbindelse med den pædagogiske opkvalificering, som skal opnås i adjunktforløbet. Der skal stilles krav om ”undervisnings-CV”, der gør rede for undervisningserfaring.
- **Pædagogisk efteruddannelse:** Efteruddannelse af forskere i pædagogik skal styrkes via kursusforløb og et øget brug af systematiske udviklingsinitiativer på universiteterne.
- **Forskere skal undervise:** Det skal sikres, at lektorer og professorer underviser på alle niveauer af uddannelserne, også på første år.
- **God undervisning skal belønnes:** God undervisning skal belønnes lønmæssigt på linie med god forskning. Det gælder især for forskere, der skriver lærebøger eller andet undervisningsmateriale.
- **De studerendes evalueringer af undervisningen skal offentliggøres:** Systematiske og sammenlignelige kursus- og undervisningsevalueringer skal offentliggøres på universiteternes hjemmesider.
- **Mere engagerende undervisningsformer:** Studerende skal i højere grad inddrages og engageres i undervisningen. Instrumenter kan være projektarbejde, undervisning på mindre hold, flere øvelsetimer og tættere kobling mellem undervisning og eksamen samt opdeling af semestret i kortere undervisningsperioder med tilhørende eksamen.
- **De pædagogiske enheder ved universiteterne skal styrkes:** Universitetsledelsen skal prioritere de pædagogiske enheders arbejde og sørge for systematisk udbredelse af det pædagogiske udviklingsarbejde. Universiteterne bør jævnligt undersøge, om undervisningen inden for et givent område afspejler den nyeste pædagogiske forskning.

Korte og mellemlange videregående uddannelser – styrket pædagogik

- Det pædagogiske kvalifikationsniveau for lærerne på de korte videre-

gående uddannelser skal sikres gennem centrale regler herom og via systematisk og løbende kompetenceudvikling.

Korte og mellemlange videregående uddannelser – undervisningen skal baseres på den nyeste viden

- **Lærerne skal være ajour:** Institutionerne skal forpligtes til at sikre lærernes faglige udvikling og ajourføring gennem et stærkere og mere systematisk samarbejde med universiteter og ved, at lærerne løbende deltager i rotationsordninger og udviklingsprojekter med aftagerne.
- **Udviklingsaktiviteter:** Institutionerne skal gennem udviklingsaktiviteter skabe en mere systematisk viden i forhold til uddannelsernes profession og praksis, og resultaterne skal formidles til relevante samarbejdsparter og aftagere.
- **Forskningstilknytning:** Forskningsresultater skal gennem et stærkere samarbejde med universiteter og andre forskningsinstitutioner bruges aktivt i uddannelserne og bringes i anvendelse i praksis.
- **Vidennetværk:** Institutionerne skal gennem partnerskaber og vidennetværk med aftagere systematisk belyse og følge udviklingen i arbejdsmarkedets kompetencebehov.

5. Eliteuddannelser skal udfordre de dygtigste studerende

Talentfulde unge skal have de bedste muligheder for at udnytte deres potentiale fuldt ud. Det er til gavn for hele samfundets værdiskabelse og velstand. Derfor skal uddannelserne også udfordre de dygtigste.

De dygtigste studerende skal kunne følge særlige eliteuddannelser. Og der skal være bedre mulighed for at kombinere kandidat- og forskeruddannelse.

Eliteuddannelser udbydes på en række udenlandske universiteter, især i USA og i Storbritannien. Men på danske universiteter er der i dag ikke en systematisk pleje af talenterne. Og der er kun få tilbud til de allerbedste studerende, medmindre de vælger en forskeruddannelse. Dygtige studerende bliver ikke tilbudt information og vejledning om mulighederne for en forskerkarriere på de tidspunkter, hvor de overvejer deres fremtidige karrieremuligheder.

Humanbiologi på Københavns Universitet er et af de få eksempler på en eliteuddannelse, hvor studerende mødes med særlige adgangskrav og krav om en stor ekstra arbejdsindsats i et miljø med høj indlæringsintensitet.

På de korte og mellemlange videregående uddannelser er der kun få og sporadiske eksempler på talentpleje, fx i form af prisopgaver, og der er ikke en egentlig talentudvikling af de studerende.

Fokus på talent skal udfordre de dygtigste studerende

- **Elitekandidatuddannelser:** Der skal etableres elitekandidatuddannelser, dvs. toårige uddannelser med særlig høj undervisningsstandard og høje adgangskrav for meget kvalificerede bachelorer. Eliteuddannelser skal kun ligge ved få universiteter. Krav til og vilkår for udbud af eliteuddannelserne specificeres i tillæg til universiteternes udviklingskontrakter.
- **Erhvervsorienterede eliteforløb:** I samarbejde med private virksomheder skal udvalgte universiteter etablere særlige, erhvervsorienterede eliteforløb for mindre grupper af særligt kvalificerede studerende.
- **Flere tilbud til forskertalenter:** Flere særligt lovende forskertalenter skal have mulighed for at kombinere slutningen af kandidatuddannelsen med starten på en ph.d.-uddannelse (den såkaldte 4+4 model).
- **Talentpleje på KUVU og MVU:** Der skal udvikles en metode til at identificere særlige talenter, og institutionerne skal fremme en kultur for talentpleje.

6. De unge skal kunne se uddannelsernes kvalitet og jobmuligheder

Danske og udenlandske studerende, som ønsker at tage en uddannelse på et dansk universitet, har ikke tilstrækkelig information om kvaliteten af de enkelte uddannelser og beskæftigelsesmulighederne bagefter.

Der er ofte forskel på jobsituationen ikke alene mellem forskellige fag, men også for nyuddannede fra sammenlignelige uddannelser ved forskellige universiteter. Men der findes ikke pålidelig og sammenlignelig information om jobmuligheder og løn på forskellige uddannelser og på tværs af universiteterne.

De studerende får ikke tilstrækkelig vejledning om, hvilke kompetencer de tilegner sig, og hvordan de kan bruges på arbejdsmarkedet. Karrierevejledningen er mange steder utilstrækkelig. I dag tager universiteterne ikke ansvaret for en systematisk indsats for dimittendernes beskæftigelse.

Samlet skal studievalget gøres lettere ved at samle oplysninger om kvalitet, løn og jobmuligheder på én fælles hjemmeside. Og universiteterne skal etablere karrierecentre, der skal hjælpe de færdiguddannede i arbejde.

Bedre information og vejledning om universitetsuddannelsers kvalitet og jobmuligheder

Større gennemsigtighed skal sikre kvalificeret studievalg

- Oplysninger om forhold vedrørende gennemførelse, beskæftigelse, lønniveau og mulige karriereveje for de enkelte universitetsuddannelser og institutter skal være tilgængelige på én central hjemmeside. Dermed får de kommende studerende gode muligheder for at foretage et kvalificeret valg af uddannelse og uddannelsessted.

Universiteterne skal hjælpe de nyuddannede i arbejde

- **Styrket karrierevejledning:** Universiteterne skal styrke karrierevejledningen – fx ved karrierecentre, der kan hjælpe dimittender i beskæftigelse - og nyuddannede skal have aktuel viden om jobmuligheder.
- **Kompetencer skal fremgå af eksamensbevis:** Alle universitetsuddannelser skal i eksamensbeviset tydeligt beskrive, hvilke kompetencer nyuddannede har.

7. Flere skal tage en uddannelse inden for teknik, natur eller sundhed

Medarbejdere med en videregående uddannelse inden for natur, teknik og sundhed er efterspurgt i erhvervslivet. Langt hovedparten af virksomhedernes forskning og udvikling sker inden for disse områder. Ledigheden er lav, og samfundets afkast er højt.

Men danske unge tager i mindre grad en naturvidenskabelig eller teknisk uddannelse end unge i andre lande. Derfor er der behov for at styrke de unges interesse og faglige forudsætninger for disse fag allerede i folkeskolen og på de gymnasiale uddannelser. Studievejledningen skal være bedre. Der skal være attraktive uddannelses tilbud og nye fagkombinationer, som også kan appellere til kvinderne. Det meget høje frafald skal ned. Og der skal uddannes flere kandidater og bachelorer inden for IT.

For få vælger natur og teknik

I Danmark har kun omkring 1 pct. af de 25-34-årige en universitetsuddannelse inden for naturvidenskab eller teknik. Det er under gennemsnittet for OECD. Og langt under fx Finland, hvor andelen af de naturvidenskabeligt og teknisk uddannede er dobbelt så høj som i Danmark.

Ingeniører (civil og diplom) udgør kun 9 pct. af alle, der afslutter en videregående uddannelse i Danmark. Det er under OECD-gennemsnittet og langt under Sverige og Finland, hvor andelen er over 20 pct.

De unge vælger først og fremmest uddannelse efter interesse. Danske unge har en langt mindre interesse for natur og teknik end unge i andre lande. Det er især markant for pigerne. I Sverige har en national indsats for at styrke børn og unges interesse i naturvidenskab og teknik bl.a. ført til en stigning i antallet af kvindelige studerende på uddannelserne.

Den lave søgning kan også skyldes, at udbuddet af uddannelser ikke er attraktivt nok – især for kvinderne. Danmarks Tekniske Universitet og Københavns Universitet har i et samarbejde øget andelen af kvindelige ansøgere med en ny uddannelse, der kombinerer sundhedsvidenskab og teknik og med fagpakker inden for fødevarer og bioteknologi.

Et stort frafald trækker også antallet af kandidater ned. På flere naturvidenskabelige universitetsuddannelser falder op mod halvdelen fra. Årsagerne er bl.a. utilstrækkelig vejledning og et dårligt studiemiljø.

For få IT-uddannede på universitetsniveau

Det danske IT-uddannelsesniveau er også markant lavere, end de lande vi normalt sammenligner os med. I Danmark har nyuddannede på IT-området som regel en kort videregående uddannelse. Det gennemsnitlige antal IT-nyuddannede på professionsbachelor- eller kandidatniveau i OECD-landene var i 2001 fem gange højere end i Danmark.

Mangelen på IT-uddannede med længere uddannelse skyldes i høj grad et utilstrækkeligt udbud. Der udbydes i dag IT-uddannelser på flere universiteter. Men IT-Universitetet har kun lov til at udbyde toårige kandidatuddannelser, og ikke bacheloruddannelser.

Mangel på professionsbacheloruddannelser inden for sundhed

Der mangler også udbud af relevante uddannelser inden for sundhedsområdet – især på professionsbachelorniveau. Her giver udviklingen i diagnosticerings-, pleje- og behandlingsmetoder nye kompetencebehov, især på det forebyggende område. Også på miljøområdet er der nye kompetencebehov, fx inden for arealanvendelse, der ikke er afspejlet i uddannelserne.

Flere skal tage en uddannelse inden for teknik, natur eller sundhed

- **Interessen skal stimuleres i folkeskolen og de gymnasiale uddannelser:** De unges interesse for en uddannelse inden for teknik, natur og sundhed skal styrkes. Som et led i strategien for verdens bedste folkeskole vil regeringen udarbejde en handlingsplan for naturfag. Regeringen vil desuden udbygge og følge op på den styrkelse af naturvidenskab og teknik, som indgår i gymnasireformen.
- **Styrket vejledning om uddannelser inden for natur og teknik:** Vejledningen skal styrkes med henblik på at øge optaget. De unge skal vide, hvilke krav naturvidenskabelige og tekniske uddannelser stiller. Nye studerende må ikke mangle grundlæggende studiemæssige forudsætninger.
- **Nye attraktive fagpakker:** Der skal oprettes nye kombinationer af tekniske, natur- og sundhedsvidenskabelige universitetsuddannelser, der appellerer til en bredere gruppe af unge, herunder særligt kvindelige ansøgere, og som dækker behov hos aftagerne, fx på fødevarerområdet.
- **Frafaldet skal ned:** Frafaldet på de tekniske og naturvidenskabelige uddannelser skal ned. Der skal formuleres målsætninger for reduktion af frafald i universiteternes udviklingskontrakter.
- **Flere universitetskandidater inden for IT:** Det årlige antal nyuddannede IT-kandidater skal øges betydeligt gennem en indsats på alle relevante universiteter. Det skal være en central målsætning at tiltrække flere kvindelige ansøgere til IT-uddannelser.
- **Bacheloruddannelser på IT-universitetet:** IT-universitetet skal have mulighed for at tilbyde bacheloruddannelser med tilhørende nye kandidatuddannelser. IT-universitetet skal udbyde IT-uddannelser med en tidssvarende kompetenceprofil, herunder traditionelle tekniske færdigheder kombineret med evnen til at styre komplicerede IT-processer mellem mennesker i internationale produktionsforløb.
- **Nye professionsbacheloruddannelser:** Der skal etableres nye professionsbacheloruddannelser inden for natur, teknik og sundhed, fx på det bio- og laboratorietechniske område, forebyggelsesområdet, miljøområdet samt inden for IT.

8. Der skal udvikles nye uddannelser til nye behov

I en verden med hurtig teknologisk udvikling og et foranderligt arbejdsmarked skal uddannelsessystemet være fleksibelt og dynamisk. Nye uddannelser skal hurtigt kunne oprettes, når samfundet har brug for det. Omvendt skal uddannelser lukkes, hvis de ikke længere er tidssvarende.

De nuværende systemer til godkendelse af nye uddannelser er usmidige og træge. Både på KVU, MVU og universiteter skal der være større frihed til at oprette nye uddannelser og tilskyndelse til at lukke uddannelser, som der ikke længere er brug for. De nye uddannelser skal akkrediteres, så der sikres høj kvalitet og samfundsmæssig relevans, jf. afsnit 3.

Træg og ineffektiv godkendelsesprocedure

Nye korte og mellemlange videregående uddannelser skal i dag godkendes af Undervisningsministeriet. Godkendelsesprocessen kan tage flere år.

Nye universitetsuddannelser skal godkendes af videnskabsministeren. Universiteterne oplever den centrale udbudsgodkendelse som unødigt detaljstyring og som en langsommelig proces. Og erfaringen viser, at den i praksis ikke sikrer, at nye uddannelser har kvalitet og samfundsrelevans.

Uddannelsesinstitutionerne har for få incitamenter og for begrænset autonomi til at udvikle og udbyde nye uddannelser og til at lukke uddannelser, der ikke længere er brug for. Samtidigt er der ikke et klart ansvar for at sikre, at nye uddannelser har høj kvalitet og uddanner de unge til efterfølgende beskæftigelse.

Hovedparten af de mellemlange professionsbacheloruddannelser retter sig mod den offentlige sektor - med enkelte undtagelser som diplomingeniører og journalister. Erfaringer fra andre OECD-lande viser imidlertid, at et bredere udbud af professionsbacheloruddannelser rummer store muligheder – både i forhold til at sikre højtuddannet arbejdskraft til det private erhvervsliv, og i forhold til at få flere til at tage en videregående uddannelse.

Samtidig viser udviklingen i flere lande, at disse muligheder bedst kan realiseres ved at etablere færre og større institutioner med en vis autonomi til at udvikle nye uddannelser. Et eksempel er Finland, hvor det i forlængelse af en reform, som bragte antallet af institutioner ned fra 215 til 29, er lykkedes at få flere til at tage en videregående uddannelse. Det er sket i kraft af udviklingen af nye professionsrettede uddannelser, som især har øget tilgangen inden for IT, kultur og turisme.

På MVU-uddannelserne og på universitetsområdet er der et udækket behov for flere kandidater inden for fx sundhed, fødevarer, miljø, energi

og IT. Der synes også at være nye behov inden for oplevelsesøkonomi, forretningsforståelse og innovation.

Universitetsreformen i 2003 indeholdt en uddannelsesreform, som introducerede afrundede tre-årige bacheloruddannelser og to-årige kandidatuddannelser. Intentionen var, at universiteternes bachelorer skulle have flere gode kandidatuddannelser at vælge imellem. Implementeringen af reformen går imidlertid for langsomt - især i forhold til udviklingen af nye kandidatuddannelser.

Dynamisk udbud af nye uddannelser

Korte og mellemlange videregående uddannelser

- **Nye uddannelser målrettet nye behov:** Der skal udvikles nye professions- og praksisrettede uddannelser især målrettet det private erhvervsliv. Det kan være inden for medier, fødevarer, finansielle markeder, oplevelsesøkonomi mv.
- **Større frihed til at oprette nye uddannelser:** Efter etableringen af store og stærke KVVU- og MVU-institutioner skal der anvendes egnede akkrediteringsværktøjer, der kan muliggøre større autonomi for uddannelsesinstitutionerne til at forny udbuddet af uddannelser.

Universiteter

- **Større frihed til at oprette nye uddannelser:** Universiteterne skal have øget frihed til at udvikle og etablere nye uddannelser. Den nuværende ministerielle godkendelse af nye universitetsuddannelser afskaffes. I stedet skal alle nye universitetsuddannelser akkrediteres, jf. afsnit 3. Akkrediteringen sikrer, at udviklingen af uddannelsesudbuddet sker på baggrund af på forhånd fastsatte og offentliggjorte kvalitets- og relevanskriterier, og at uhensigtsmæssigt overlap med andre uddannelser undgås.
- **Bachelorer skal kunne vælge mellem flere nye kandidatuddannelser:** Der skal udvikles nye kandidatuddannelser, der retter sig mod flere forskellige typer bacheloruddannelser, så bachelorerne får valgmulighed mellem flere kandidatuddannelser i lyset af den aktuelle job-situation.

9. De korte videregående uddannelser skal målrettes arbejdsmarkedets behov og passe bedre til erhvervsuddannelserne

De korte videregående uddannelser (KVU) er erhvervsrettede professionsuddannelser. Det sikres blandt andet gennem praktikforløb og virksomhedsophold samt ved, at uddannelserne udvikles og tilrettelægges med fokus på arbejdsmarkedet.

Men i dag har de korte videregående uddannelser ikke tilstrækkeligt fokus på arbejdsmarkedets behov. Det skal der rettes op på. Virksomhedspraktik bør være obligatorisk på alle uddannelserne. Uddannelserne skal tage hensyn til, at studerende, der kommer fra henholdsvis erhvervsskoler og de gymnasiale uddannelser, har forskellige forudsætninger. Der kan være behov for forkurser for studenter, der mangler de praktisk-faglige færdigheder. Og der skal være mere fleksible muligheder for at tilpasse længde og indhold af de enkelte uddannelser til arbejdsmarkedets krav.

Problemer med frafald, beskæftigelse og faglige niveau på KVU

Omkring en tredjedel af de studerende falder fra en KVU-uddannelse. Og på nogle uddannelser finder over en tredjedel af de nyuddannede ikke beskæftigelse inden for et år.

Fx er nyuddannede datamatikeres beskæftigelse helt nede på 62 pct. Mindre IT-virksomheder oplever ikke datamatikernes kompetencer som tilstrækkeligt relevante. Uddannelser, der tilrettelægges i et tæt samspil med aftagerne, som fx finansøkonom og installatør, har både højere gennemførelse og en bedre jobsituation - men også her skal beskæftigelsen forbedres.

Virksomhedsophold i forbindelse med uddannelsen har stor betydning for de senere beskæftigelsesmuligheder. På de korte videregående uddannelser er det op til den enkelte institution, om de ønsker at gøre brug af virksomhedsophold. På en række uddannelser sker det ikke i tilstrækkelig grad. Det gælder fx datamatiker, multimediedesigner, transportlogistik, IT- og elektronikteknolog og designteknolog.

På mange korte videregående uddannelser er det faglige niveau ikke tilstrækkeligt højt. Det kan skyldes manglende specialisering på de enkelte uddannelser, og at adgangskravene ikke er præcise nok.

Der er risiko for, at mange små institutioner satser på et ensartet uddannelsesforløb for alle studerende, frem for at tilbyde tidlig specialisering. Det betyder, at de studerendes kvalifikationer ikke kommer på højde med de krav, der stilles af aftagerne. Samtidig bliver uddannelsens faglige profil uklar. Derfor fravælger nogle virksomheder KVU-uddannede til fordel for enten en professionsbachelor eller en faglært, som virksomhederne selv efteruddanner.

Både studerende med erhvervsfaglig baggrund og studerende med gymnasial baggrund har adgang til de korte videregående uddannelser. Det er et problem på især visse tekniske uddannelser, hvor studerende med en gymnasial baggrund har vanskeligt ved at nå samme praktisk-faglige niveau som faglærte. Mange KVVU-uddannelser udbydes på institutioner med få studerende. Derfor bliver det vanskeligt at tage højde for, at de studerende har forskellige forudsætninger.

Skolerne inddrager ikke i tilstrækkelig grad aftagerne i arbejdet med at sikre kvaliteten af uddannelserne. Og når aftagerne inddrages, sker det ikke systematisk.

I dag skal alle KVVU-uddannelser passes ind i en to-årig ramme. Den to-årige ramme passer imidlertid ikke i alle tilfælde med arbejdsmarkedets behov. Nogle uddannelser er for lange (fx specialeforløbet ”mejeridrift” inden for proces teknologuddannelsen), mens andre er for korte (fx jordbrugsteknolog).

KVVU-uddannelser målrettet arbejdsmarkedets behov

- **Obligatorisk virksomhedspraktik:** Der skal etableres obligatorisk virksomhedspraktik på alle korte videregående uddannelser.
- **Sammenhæng mellem adgangsveje og indhold:** Adgang til KVVU-uddannelserne skal differentieres og suppleres med muligheden for korte forkurser for studerende, der mangler de nødvendige forudsætninger.
- **Fleksibel længde og indhold:** De enkelte uddannelsers længde og indhold skal gøres mere fleksible og tilpasses arbejdsmarkedets behov.
- **Afgangsprojekter om praktik:** Afgangsprojekter skal udarbejdes med udgangspunkt i samarbejde med praktiksteder og aftagerne.
- **Rokeringsordninger for lærerne:** Underviserne skal løbende deltage i rotationsordninger og udviklingsprojekter med aftagerne.
- **Klarere faglig profil:** Der skal ske en tidligere specialisering på en række uddannelser.
- **Bedre samspil med aftagerne:** Institutionerne skal gennem partnerskaber og vidensnetværk med aftagerne systematisk belyse og følge udviklingen i arbejdsmarkedets kompetencebehov.

10. Studerende på de mellemlange videregående uddannelse skal have bedre praktik

De mellemlange professionsbacheloruddannelsers (MVU) særkende er kombinationen af teoretiske og praktiske kompetencer. Praktikken er derfor et helt centralt element i at sikre uddannelsernes kvalitet.

Der er imidlertid ikke i dag overordnede retningslinier for praktikforløbets længde og kvalitet. Her er behov for at styrke praktikkens kvalitet betydeligt, så de studerende får netop den uddannelse, som samfundet har brug for. Det kræver en systematisk forberedelse af og opfølgning på praktikforløbet. Det kræver et tættere samarbejde med aftagerne. Og et styrket samspil mellem teori og praksis i undervisningen.

Praktikken er ikke systematisk

I dag er der kun meget overordnede retningslinier for praktikforløbets længde. Retningslinier omkring deltagelsespligt, vejledning og kvalitet og for, hvordan praktikforløbet skal evalueres, bliver fastlagt lokalt og er derfor meget uensartede.

Der er sjældent et systematisk samarbejde mellem uddannelsesinstitution og praktiksted. Den studerende er ofte det eneste bindeled mellem skole og virksomhed. Det kan betyde, at praktikvejlederne, den studerende og underviserne får forskellige forventninger og målsætninger i forhold til praktikken. Samtidig er underviserens viden om praksisfeltet ikke altid ajourført.

Bedre praktik for MVU-studerende

- **Praktikkens kvalitet skal sikres:** Praktikkens kvalitet skal sikres gennem nye metoder, fx bedre forberedelse, evaluering og formidling. Formelle dialogfora mellem den studerende, praktikvejleder og underviser skal sikre en klar sammenhæng mellem den teoretiske undervisning og praktikopholdet med udgangspunkt i den studerendes læringsmål for praktikforløbet.
- **Praktik skal indgå i måling af kvalitet:** Evalueringer af uddannelsen skal inddrage kvalitetssikring og udvikling af praktikken som et mål for uddannelsens kvalitet.
- **Afgangprojekter om praktik:** Afgangprojekter skal udarbejdes med udgangspunkt i samarbejde med praktiksteder og aftagerne.
- **Rokeringsordninger for lærerne:** Underviserne skal løbende deltage i rotationsordninger og udviklingsprojekter med aftagerne.

Fakta om de videregående uddannelser

Det danske videregående uddannelsesystem består af tre niveauer:

- Erhvervsakademiuddannelser, dvs. korte videregående uddannelser (KVU)
- Professionsbaserede uddannelser, dvs. mellemlange videregående uddannelser (MVU)
- Forskningsbaserede bachelor- og kandidatuddannelser, dvs. lange videregående uddannelser (universiteter)

Data for de samlede videregående uddannelser

- I dag fuldfører 44,5 pct. af en ungdomsårgang en videregående uddannelse.
- 6, 2 pct. fuldfører en KVU-uddannelse - fordelt på IT (2,1 pct.), merkantile uddannelser (1,5 pct.), tekniske uddannelser (0,9 pct.) og øvrige (1,7 pct.).
- 23,4 pct. fuldfører en MVU-uddannelse. Hovedparten uddanner sig til pædagog (8,2 pct.), lærer (4,2 pct.), sygeplejerske (2,8 pct.) og diplomingeniør (2,1 pct.).
- 14,9 pct. fuldfører en universitetsuddannelse, fordelt på samfundsvidenskab (4,5 pct.), humanistiske fag (4,4 pct.), naturvidenskab (2,3 pct.), tekniske uddannelser (2,1 pct.) og sundhedsvidenskab (1,6 pct.).

De korte videregående uddannelser (KVU)

- De korte videregående uddannelser giver de studerende erhvervsnære kompetencer med et klart professions sigte. Eksempler på korte videregående uddannelser er datamatiker, finansøkonom og laborant.
- En kort videregående uddannelse er normalt af 2 års varighed.
- Korte videregående uddannelser udbydes på 42 erhvervsskoler, der indgår i 15 erhvervsakademisamarbejder. I alt 4 erhvervsakademier udbyder bygningskonstruktøruddannelsen (MVU).

De mellemlange videregående uddannelser (MVU)

- De mellemlange videregående uddannelser uddanner dimittender med praksis- og professionsrettede kompetencer, der kan anvendes direkte på arbejdsmarkedet. Det er fx sygeplejerske, folkeskolelærer, diplomingeniør, journalist og socialrådgiver.
- De mellemlange videregående uddannelser er professionsbacheloruddannelser af typisk 3½ års varighed. Obligatorisk praktik udgør normalt ½ årsværk.
- Professionsbacheloruddannelser udbydes på 22 CVU'er. Hertil kommer 21 enkeltstående MVU-institutioner.

Universitetsuddannelser

- På universitetsuddannelserne undervises i videnskabelige metoder, og undervisningen baseres på universiteternes forskning. De studerende opnår en teoretisk og specialiseret indsigt. Eksempler på bachelor- og kandidatuddannelser er uddannelser til læge, civilingeniør, økonom og gymnasielærer.
- En universitetsuddannelse varer typisk fem år og deles op i treårige akademiske bacheloruddannelser og toårige kandidatuddannelser.
- De akademiske bacheloruddannelser har et dobbelt formål: Dels at sigte mod arbejdsmarkedet, dels at sigte mod videreuddannelse på en kandidatuddannelse. Adgangskravet til bacheloruddannelserne er normalt en gymnasial uddannelse.
- Universitetsuddannelserne udbydes på Danmarks 12 universiteter.

De videregående kunstneriske uddannelser

- De videregående kunstneriske uddannelser inden for film, teater, arkitektur, design, musik, konservering, billedkunst og biblioteksvidenskab tilbydes på bachelor- og kandidatniveau eller på mellemlangt niveau.